

Lietuvos statistikos departamentui

Tautinių mažumų departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

(siunčiama tik el. paštu)

Nr. S-20210122-1

Kreipimasis dėl Gyventojų tautybės, gimtosios kalbos ir išpažįstamo tikėjimo statistinio tyrimo bei kitų statistinių tyrimų prieinamumo užsienio šalių piliečiams

2021 m. sausio 22 d.

Nevyriausybines organizacijos, pasirašančios šį raštą, skatina Lietuvos statistikos departamentą atsižvelgti į **Gyventojų tautybės, gimtosios kalbos ir išpažįstamo tikėjimo statistinio tyrimo, bei kitų statistinių tyrimų ateityje**, klausimynų prieinamumą lietuvių kalba nekalbantiems asmenims. Remiantis surinkta informacija, turime pagrindo manyti, kad Gyventojų tautybės, gimtosios kalbos ir išpažįstamo tikėjimo statistinio tyrimo metu naudojamas klausimynas, šiuo metu internetinėje apklausoje [prieinamas tik lietuvių kalba](#), **neužtikrina pilnavertiško lietuvių kalba nekalbančių Lietuvos Respublikos gyventojų dalyvavimo tyrime**. Be to, nesutinkame su klausimyno formuluočiais, kurios asmenis apriboja pasirinkti tik vieną tautybę, nepaisant to, kad dalis ją pildančių gyventojų identifikuoja save kaip dviejų ar daugiau tautybių atstovus.

2020 m. liepos mėn. duomenimis, užsienio šalių piliečiai sudarė **2,96 proc. bendro Lietuvos gyventojų skaičiaus**. Dėl šių priežasčių klausimyno neprieinamumas užsienio kalbomis **kelia abejonių dėl lygių galimybių dalyvauti visuose statistinio tyrimo etapuose suteikimo, internetinės apklausos (pirmojo tyrimo etapo) duomenų reprezentatyvumo, bei, neužtikrinant nuoseklaus vertimo, galutinių statistinio tyrimo duomenų kokybės**. Turint omenyje tai, kad duomenys bus pateikti kartu su 2021 m. gyventojų ir būstų surašymo duomenimis, kurie įprastai yra vertinami kaip itin patikimi ir todėl yra plačiai naudojami vertinant demografinius pokyčius šalyje, planuojant valstybines strategijas ir priimant politinius sprendimus, ši problema reikalauja sprendimo ir neturėtų būti ignoruojama.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikta informacija¹, aptariamas statistinis tyrimas yra skirtas nuolatiniam gyventojams, t.y. tiems asmenims, kurių nuolatinė gyvenamoji vieta surašymo apskaitos datą yra Lietuvos Respublikoje ir kurioje „asmuo nenutrūkstamai gyveno mažiausiai 12 mėn., arba per paskutinius 12 mėn. iki apskaitos datos atvyko į savo nuolatinę gyvenamąją vietą ketindamas joje pasilikti mažiausiai vienus metus“. Todėl tai suteikia pagrindo manyti, kad didžioji dalis šalyje gyvenančių užsienio šalių piliečių patenka į tyrimo tikslinę grupę, ir sudaro kiekybiškai reikšmingą tyrimo galinčios dalyvauti populiacijos dalį.

Galimybę mokytis lietuvių kalbą turi ne visi į šalį atvykę užsienio šalių piliečiai. Šiuo metu įgyvendinamo tyrimo „[Savivaldybių kompetencijų didinimas teikiant paslaugas trečiųjų šalių](#)

¹ Komunikacija su Statistikos departamentu 2020-01-18; 2021 m. gyventojų ir būstų surašymas, <https://osp.stat.gov.lt/gyventoju-ir-bustu-surasymai1>.

[piliečiams](#)“ rezultatai atskleidžia, kad tai dažniausiai susiję su kalbos kursų gyvenamojoje teritorijoje trūkumu, finansinėmis galimybėmis, nesuderinamumu su darbu, kt. aplinkybėmis. Lietuvių kalba nekalbantys asmenys turi turėti galimybę tyrime dalyvauti savarankiškai ir nebūti priklausomi nuo aplinkos. Manome, kad klausimyno pateikimas tik lietuvių k. turės neigiamos įtakos skatinant lietuvių k. nekalbančius arba laisvai nekalbančius asmenis - užsienio šalių piliečius ir asmenis, kurių gimtoji kalba nėra lietuvių - dalyvauti tyrime.

Nors buvome informuoti², kad galimai esant poreikiui tyrimo klausėjai galėtų pažodžiui versti klausimus antrajame statistinio tyrimo etape, papildomai apklausiant 40 tūkst. internetinėje apklausoje nedalyvavusių gyventojų, tikėtina, kad improvizuotas vertimas nebūtų tikslus ir nuoseklus, todėl galimai lemtų ne visiškai kokybiškų duomenų surinkimą. Be to, tikėtina, kad klausėjų kalbinės kompetencijos ne visais atvejais būtų pilnai pakankamos bendraujant su LR gyventojais užsienio šalių piliečiais.

Užsienio šalių piliečiai išlieka pažeidžiama ir sunkiai pasiekama visuomenės grupe, be to, į šalių migruojančių asmenų skaičius nuolat auga. Todėl ypač svarbu, kad vykdant nacionalinio masto tyrimus nekiltų sąlyginai lengvai išvengiamų techninių kliūčių šiems asmenims dalyvauti tyrimuose, būti matomiems ir išgirstiems.

Abejonių kelia ir tai, kad apklausos metu **nėra suteikiama galimybė pildantiems asmenims pasirinkti dviejų ar daugiau tautybių, nepaisant to, kad dalis gyventojų save galimai identifikuoja kaip kelių tautybių atstovus.** Esami atsakymų pasirinkimai apriboja asmenų laisvę apibrėžti save įvairiausiai, o tai neatspindi dalies gyventojų tapatybės ir šeimyninės situacijos.

Manome, kad Gyventojų tautybės, gimtosios kalbos ir išpažįstamo tikėjimo statistinio tyrimo, o **taip pat ir kitų statistinių tyrimų ateityje**, klausimynų vertimas į labiausiai Lietuvoje paplitusias užsienio kalbas (pvz., rusų, anglų, lenkų, arabų) ir atsakymų apie tautybę pasirinkimai turėtų atspindėti visų Lietuvos gyventojų pozicijas.

Atsižvelgiant į aukščiau išvardintus argumentus rekomenduojame:

- 1) Išversti Gyventojų tautybės, gimtosios kalbos ir išpažįstamo tikėjimo statistinio tyrimo klausimyną į Lietuvoje labiausiai paplitusias užsienio kalbas (pvz., rusų, anglų, lenkų, arabų). Jei galimybės tą padaryti pirmajame etape (internetinėje apklausoje) nebėra, užtikrinti nuoseklų vertimą bei klausėjų ar dalies klausėjų pasiruošimą užduoti klausimus užsienio kalbomis antrajame tyrimo etape (apklausiant papildomus internetinėje apklausoje nedalyvavusius gyventojus).
- 2) Ateityje numatyti statistinių tyrimų klausimynų vertimą į Lietuvoje labiausiai paplitusias užsienio kalbas.
- 3) Neužtikrinus klausimynų vertimų, aiškiai žymėti ir aprašyti galimas iš to kylančias rizikas dėl reprezentatyvumo ir duomenų kokybės metodologijos bei duomenis aprašančiuose dokumentuose.
- 4) Vykdant statistinius tyrimus ateityje, atsižvelgti į kintančią Lietuvos demografinę situaciją ir numatyti ne tik tyrimų instrumentų vertimus, bet taip pat ir efektyvias užsienio šalių piliečių informavimo priemones apie vykdomus tyrimus. Dėl efektyvaus informacijos apie statistinius tyrimus platinimo tarp užsienio šalių piliečių siūlome kreiptis ir į kitas

² Komunikacija su Statistikos departamentu 2020-01-18.

valstybines ir nevyriausybinės organizacijas, dirbančias migracijos ir užsieniečių integracijos srityse.

- 5) Ateityje statistiniuose tyimuose numatyti atsakymų pasirinkimus, kurie užtikrintų galimybę Lietuvos gyventojams pasirinkti daugiau nei vieną tautybę.
- 6) Įtraukti nevyriausybinės organizacijas į svarbias metodologijos ir informacinių kampanijų strategijų peržiūras, diskutuojant užsienio šalių prieinamumo ir reprezentatyvumo klausimais konsultuotis su nevyriausybinėmis organizacijomis, dirbančiomis migracijos ir integracijos srityse.

Kilus klausimams dėl šių pastabų ir rekomendacijų maloniai prašome kreiptis el. paštu į dr. Giedrę Blažytę giedre@diversitygroup.lt

Atsakymą į siunčiamą raštą prašome pateikti el.paštu: giedre@diversitygroup.lt

Rekomendacijas ruošė ir palaiko:

VšĮ Diversity Development Group

VšĮ Pabėgėlių Taryba

VšĮ Nacionalinis socialinės integracijos institutas

VšĮ Bendrystės ir socialinių inovacijų centras

Lietuvos Raudonasis Kryžius

Vilniaus arkivyskupijos Carito Užsieniečių integracijos programa

[Žmogaus teisių organizacijų koalicija](#)